
Recenzovaný článek

Od plánu *Gideon* k plánu *Tnufa*: izraelská obranná strategie a budování izraelských obranných sil v širším kontextu Blízkého východu po arabském jaru

From Plan *Gideon* to Plan *Tnufa*: Israeli defense strategy and the buildup of the Israeli Defense Forces in the wider context of the Middle East after the Arab Spring

Ľubomír Zvada, Jiří Lach

Abstrakt: Na základě metody obsahové analýzy, tato studie analyzuje vůbec první publikovanou bezpečnostní strategii Izraelských obranných sil, která byla zveřejněna v roce 2015. Hlavním cílem textu je nejen představit okolnosti vzniku a diskutovat hlavní cíle tohoto strategického bezpečnostního dokumentu, ale také nastínit širší geopolitický kontext, z něhož vzešel. Autoři argumentují, že dokument akcentoval především dvě oblasti – použití síly a budování kapacit izraelské armády. Mimo jiné publikování strategie mělo plnit také odstrašující efekt. V závěru autoři srovnávají plán *Gideon* a na něj navazující plán *Tnufa* a poukazují na značný význam, který má při implementaci takového dokumentu konsenzus politických a vojenských elit, a také se zamýšlejí nad tím, jaké poučení a inspiraci lze z tohoto případu čerpat v našem geografickém prostoru v průběhu procesu formulování či reformulování strategických bezpečnostních dokumentů.

Abstract: Based on the content analysis method, this study analyzes the first ever published security strategy of the Israel Defense Forces, which was published in 2015. The main objective of the paper is not only to present the circumstances of its creation and discuss the main objectives of this strategic security document, but also to outline the broader geopolitical context from which it emerged. The authors argue that the document primarily emphasized two areas - the use of force and capacity building of the Israeli military. Among other things, the publication of the strategy was intended to have a deterrent effect.

Klíčová slova: Izrael; IDF; strategie; obranná politika; Blízký východ.

Key words: Israel; IDF; Strategy; Defense Policy; Middle East.

ÚVOD

Jen v několika málo světových regionech se politické a bezpečnostní otázky mění s takovou dynamikou, jako v prostředí Blízkého východu a severní Afriky, v tzv. MENA regionu.¹ Tento region a jeho konkrétní problémy, především dysfunkční autoritářské režimy, náboženský fundamentalismus, či radikální islámský terorismus, se dočkaly intenzivnější pozornosti v průběhu událostí tzv. arabského jara, které nejen že znovu rozproudily debatu možné demokratizace MENA regionu², ale také přinutily analytiku zamyslet se nad těmito událostmi s ohledem na jejich dopad na klíčové regionální aktéry a jejich pozice při utváření tzv. nového blízkovýchodního řádu (v angl. jako *Post-Arab Spring Middle East*).³

Proběhnuvší arabské revoluce se ve větší či menší míře rovněž dotkly i jednoho z nej důležitějších nearabských regionálních aktérů v regionu, Státu Izrael. Jak správně poznamenal Daniel Byman „Izrael je velmi citlivý na bezpečnostní otázky“⁴, a proto není divu, že revoluce v arabském světě, které se postupně z arabského jara změnily na „arabskou zimu“⁵, dramaticky ovlivnily blízkovýchodní bezpečnostní prostředí. Efraim Inbar považuje v kontextu proměny strategického prostředí Blízkého východu za nejdůležitější především (i) oslabení arabských států a nárůst moci radikálních islámských skupin, (ii) změnu regionální rovnováhy sil a vzrůstající vliv konkurenčních nearabských zemí v regionu (Turecko, Írán), (iii) posílení nestátních aktérů (Hizballáh, Hamás), (iv) pokles vlivu USA v regionu.

Nad rámec výše zmíněného je nutno doplnit další dva faktory, které měly značný dopad na zahraniční a bezpečnostní politiku Státu Izrael v kontextu událostí arabských revolucí. První z nich je skutečnost, že vojenské zapojení Ruské federace do občanské války v Sýrii, a celkově podpora Moskvy tzv. šíitské ose – Íránu a Hizballáhu, přiměla Izrael k mnohem obezřetnějšímu postupu při jednotlivých odvetných akcích proti raketové palbě z území Sýrie. Na druhé straně, pro Izrael nežádoucí ruská podpora šíitské osy, přinesla významnou normalizaci vztahů se sunnitskými aktéry v regionu, jejíž prozatímní vrchol představují tzv. Abrahámovské dohody podepsány v r. 2020 mezi Izraelem, Spojenými arabskými emiráty a Bahrajnem.⁶

1 Z anglického *Middle East and North Africa*.

2 STEPAN, Alfred a LINZ, J. Juan. Democratization theory and the “Arab Spring”. *Journal of Democracy*. 2013, roč. 24, č. 2, str. 15-30.

3 SALAMEY, Imad. Post-Arab Spring: changes and challenges. *Third World Quarterly*. 2015, roč. 36, č.1, str.111-129. PONÍŽILOVÁ, Martina. *Regionální řád a mocnosti Blízkého východu. Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945-2015*. Plzeň: Dokořán, 2016.; BERÁNEK, Ondřej (eds.). *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. Praha: Academia, 2013.

4 BYMAN, Daniel. Israel's Pessimistic View of the Arab Spring. *Washington Quarterly*. 2011, roč. 34, č. 3, str. 123-136.

5 FELDMANN, Noah. *Arab Winter: A Tragedy*. Princeton: Princeton University Press, 2020.

6 K normalizaci vztahů se postupně přidalo také Maroko a Súdán.

Důsledky arabského jara na Izrael značně rezonovaly v mezinárodním akademickém diskurzu.⁷ V české rozpravě po r. 2011 se postupně objevilo několik analýz sledujících pozice Izraele v regionu na počátku druhého desetiletí 21. století. Irena Kalhousová např. přirovnala pozici Izraele v průběhu arabského jara k situaci „nahého v trní“⁸; Libor Kutěj akcentoval především bezpečnostní rozměr izraelské námořní hranice, či samotný koncept hájitelnosti hranic Izraele⁹; Ladislav Kulhánek mapoval modely šíření raketových technologií Hizballáhem a jejich využití v rámci hybridní strategie boje v kontextu vedení asymetrické války proti Izraeli¹⁰; Lukáš Tichý sledoval otázku energetické bezpečnosti, s ohledem na schopnost Hizballáhu využívat energetické zdroje jako nástroj boje proti státu Izrael.¹¹

Tato studie si klade za cíl přispět do stávající diskuse poukázáním na zásadní pozici, kterou mělo rozhodnutí izraelských vojenských elit, v čele s tehdejšími náčelníkem generálního štábu izraelské armády gen. Gadi Eizenkotem, vůbec poprvé v historii existence Státu Izrael zveřejnit důležitý strategický bezpečnostní dokument, tzv. *Strategii IDF*.¹²

Autoři v textu vedle představení nejdůležitějších postulátů bezpečnostní strategie mj. poukazují na význam bezpečnostní strategie Státu Izrael, která nabízí hned několik interpretačních rovin. Zveřejnění této strategie mělo na prvním místě odstrašující účinek: dokument izraelské armády vysílá jasný vzkaz hlavním protivníkům o tom, jak Izrael reflektuje a možná ještě více, jak Izrael bude odpovídat na hrozby přicházející z regionu. Neméně důležitou roli pak plní tento strategický dokument v tom, že nabízí alespoň v omezené

⁷ ARAN, Amnon a FLEISCHMANN, Leonie. Framing and Foreign Policy—Israel's Response to the Arab Uprisings. *International Studies Review*. 2019, roč. 21, č. 4, str. 614–639. MAGEN, Amichai. Comparative Assessment of Israel's Foreign Policy Response to the Arab spring. *Journal of European Integration*. 2015, roč. 37, č. 1, str. 113–133; BERTI, Benedetta. Israel and the Arab Spring: Understanding Attitudes and Responses to the „New Middle East“. *Al Mesbar Studies & Research Centre and the Foreign Policy Research Institute*. 2013. Dostupné z: https://www.fpri.org/docs/chapters/201303.west_and_the_muslim_brotherhood_after_the_arab_spring.chapter8.pdf.

⁸ KALHOUSOVÁ, Irena. Nahý v trní aneb pozice Izraele v proměněném Arabském světě. In BERÁNEK, Ondřej (eds.). *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. Praha: Academia, 2013, str. 186–210.

⁹ KUTĚJ, Libor. Israeli Conceptualization of the Border's Defensibility. Time for Change? *Defence and Strategy*. 2014, roč. 14, č. 1, str. 77–90. KUTĚJ, Libor. Bezpečnostní rozměr izraelské námořní hranice. *Vojenské rozhledy*. 2014, roč. 23, č. 2, str. 53–64.

¹⁰ KULHÁNEK, Ladislav. Rakety Hizballáhu: relace, nasazení a obrana. *Obrana a Strategie*. 2017, roč. 17, č. 2, str. 67–82.

¹¹ TICHÝ, Lukáš. Energetika jako strategický nástroj hnutí Hizballáh v konfrontaci s Izraelem. *Vojenské rozhledy*. 2017, roč. 26, č. 3, str. 14–30.

¹² Pro analytickou část byla využita anglická verze tohoto dokumentu z dílny samotné IDF s názvem *The IDF Strategy*, která byla publikována v r. 2016 a je dostupná zde: <https://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/IDF-Strategy.pdf>. Anglický překlad dokumentu nesoucí název *Deterring Terror: How Israel Confronts the Next Generation of Threats*, obstaralo rovněž pracoviště Belferova centra při Harvardově univerzitě. Překlad byl publikován s předmluvou Grahama Allisona. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IDF%20doctrine%20translation%20-%20web%20final2.pdf>. V analytické části, při odkazování na tuto strategii budu užívat odkazu „Strategie IDF 2016“.

míře pohled na to, jak izraelská „laboratoř bezpečnosti“¹³ přistupuje k přebudování své armády ve střednědobém výhledu tak, aby tato byla schopna efektivně čelit novým bezpečnostním hrozbám ve více doménách současně. Autoři dále odkazují na *důležitost* kontinuity vojenských a politických špiček státu v otázkách bezpečnosti. V tomto ohledu argumentují, že Stát Izrael a jeho flexibilní reakce na proměny strategického prostředí, inovace klíčových strategických bezpečnostních dokumentů, které akcentují především modernizaci armády, může sloužit také jako lakmusový papírek pro státy střeoevropského regionu. Tento rozměr posilují geopolitické a bezpečnostní důsledky ruské agrese na Ukrajině.

Pro potřeby této práce jsme text strukturovali následujícím způsobem. V první, teoreticko-metodologické části práce postupně přibližujeme konceptualizaci klíčových termínů a samotný význam strategických vojenských dokumentů a jejich postavení v rámci utváření obranné a bezpečnostní politiky států jako takových, abychom následně představili jednotlivá specifika utváření bezpečnostní politiky na případě Státu Izrael. Metodologická část studie pak představuje jak interpretativní tradici výzkumu, tak samotnou metodu, kterou práce využívá, tedy obsahovou analýzu. Analytická část mapuje a kvantifikuje jednotlivé aspekty Strategie a hlouběji představuje dvě dominantní části, kterým se Strategie věnuje, přičemž autoři tak činí v širším kontextu utváření bezpečnostní politiky Státu Izrael jako takové. V závěru práce se autoři, zabývají otázkou, zda případ Izraele a jeho přístup k tvorbě a implementaci strategických dokumentů a k budování ozbrojených sil, může inspirovat formování strategických bezpečnostních dokumentů a budování ozbrojených sil v širším geografickém prostoru střední a východní Evropy.

1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA STÁTU: VÝZNAM A SÉMANTIKA POJMŮ

Výzkum a znalost vojenských doktrín jsou důležité nejen z pohledu toho „proč a jak státy vedly vojenské operace v minulosti, ale také proč a jak je vedou v současnosti, případně, jak je mohou vést v budoucnosti.“¹⁴ Význam vojenské doktríny pregnančně již v průběhu první světové války formuloval Sir Julian Corbett,¹⁵ který pojímal vojenskou doktrínu jako samotnou „duši válčení.“¹⁶ *RAND Corporation*, přední think-tank zabývající se bezpečností a mezinárodní politikou, konceptualizuje vojenskou doktrínu po vzoru Ministerstva obrany USA, jako „základní soubor zásad, které usměrňují vojenské cíle při

¹³ FREILICH, D. Charles. *Israel National Security: A New Strategy for an Era of Change*. Oxford: Oxford University Press, 2018, str. 5; ALLISON, Graham. Foreword. *Deterring Terror: How Israel Confronts the Next Generation of Threats*. Harvard Kennedy School: Belfer Center for Science and International Affairs. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IDF%20doctrine%20translation%20-%20web%20final2.pdf>.

¹⁴ CHAPMAN, Bert. *Military Doctrine: A Reference Handbook*. Denver: ABC-CLIO, 2009, str. 3.

¹⁵ Přední vojenský stratég námořnictva Velké Británie.

¹⁶ CORBETT, S. Julian. 'Staff Histories'. In: CORBETT, S. Julian. *Naval and Military Essays*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, str. 24.

sledování cílů národní bezpečnosti.“¹⁷ Vojenská doktrína, představuje dle Barryho Pose-na podмноžinu tzv. *grand strategy*, která za předpokladu funkčnosti plní dva hlavní cíle:

- (1) ovlivňuje kvalitu mezinárodního politického prostředí a vojenské zbrojení v něm,
- (2) především skrze své útočné (*offensive*), obranné (*deffensive*) a odstrašující (*de-terrent*) mechanismy svou politickou a vojenskou připraveností a aktuálností ztě-lesňuje bezpečnostní soběstačnost aktéra, nebo ho k dosažení tohoto cíle může nasměřovat.¹⁸

Na tomto místě je potřeba si uvědomit, že tak jak jsou rozdílné státy a jejich národní zájmy, tak se liší také samotné vojenské doktríny, které musí zohlednit národní a v přípa-dě Severoatlantické aliance (NATO) dokonce nadnárodní specifika.¹⁹ Finální verze těchto dokumentů z nich pak činí případy *sui generis*.

Je potřeba také upozornit, že v bezpečnostně-politickém diskurzu je užíváno rovněž termínu vojenská/obránná strategie (*military strategy*).²⁰ Společná definice NATO de-finuje termín *strategie* jako „jednu ze složek národní, nebo mnohonárodní strategie; představuje způsob, jakým by měla být vojenská síla rozvíjena a aplikována k dosažení národních cílů nebo cílů skupiny národů.“²¹ Zatímco klasický teoretik vedení války, Carl von Clausewitz se díval na strategii ve vojenském smyslu, když ji chápal jako „rozmís-tění jednotek s cílem dosažení vojenského vítězství“, tak Liddell Hart rozšířil její definici o naplnění politických cílů a strategii konceptualizoval jako „umění distribuovat a použít vojenské prostředky pro naplnění předem definovaných politických cílů.“²² Při pohledu na klíčové bezpečnostní dokumenty administrativ amerických prezidentů,²³ Ruské fede-

¹⁷ RAND.org. Military Doctrine. *Rand Corporation*, 2022. Dostupné z: <https://www.rand.org/topics/military-doctrine.html>.

¹⁸ POSEN, Barry. *The Sources of Military Doctrine: France, Britain, and Germany between the World Wars*. Cornell University Press, 1986, str. 7.

¹⁹ Vojenská technologická úroveň (*military technology*), geografické determinanty (*national geography*), schopnosti protivníka/ů (*capabilities of adversaries*), schopnosti vlastních bojových organizací (*capabilities own organizations*).

²⁰ Rovněž používané užívané názvy: *defense strategy*, nebo *security strategy*.

²¹ NATO AAP-06 EDITION 2021. *NATO Glossary of terms and definition*. NATO: NATO Standardization Office, 2021, str. 84.

²² HART, Liddell. *Strategy*. New York: Meridian Book, 1967, str. 319.

²³ KRECHIK, Walter. *U.S. Army Doctrine: From the American Revolution to the War on Terror*. Kansas: University Press of Kansas, 2011; MIDDUP, Luke. *The Powell Doctrine and US Foreign Policy*. London: Routledge, 2015; DONELLY, Thomas. *The Military We Need: The Defense Requirements of the Bush Doctrine*. Washington: Aei Press, 2005; EICHLER, Jan. Americké vojenské doktríny nové generace. *Vojenské rozhledy*. 2020, roč. 26, č. 1, str. 3-19.

race,²⁴ Číny,²⁵ Japonska,²⁶ České²⁷, nebo Slovenské republiky²⁸, je zřejmé, že tyto dokumenty užívají jak termínu doktrína (nejtypičtěji v případě USA), tak termínu strategie.

2 STÁT IZRAEL: SPECIFIKA BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY A VOJENSKO-POLITICKÉHO DIALOGU

Z pohledu formulace a adaptace strategických dokumentů do obranné politiky státu, představuje Izrael specifický příklad hned v několika ohledech.

Za prvé, v kontextu výše zmíněné zaměnitelnosti pojmů, rovněž v Izraeli dochází k užívání nejednotné terminologie. Charles Freilich upozorňuje, že v izraelském diskurzu najdeme hned dva hebrejské termíny, které k této problematice odkazují. Zatímco termín *tfisat habitachon* je užíván seniorními politiky a odkazuje spíše na obrannou strategii, či strategické myšlení při rozhodovacím procesu, tak druhý termín, *torat habitachon*, se vztahuje k pojmu obranné doktríny/strategie tak, jak ji chápou vojenští lídři.²⁹

Za druhé, navzdory tomu, že od svého založení v květnu 1948 byl Stát Izrael zapojen do celé řady konvenčních válek a vojenských operací,³⁰ za více než sedmdesát let své existence, tento stát explicitně nezveřejnil žádný bezpečnostní dokument strategického významu. V bezpečnostně politickém diskurzu v Izraeli se objevují systematické akademické práce, které komplexním způsobem pojednávají o národní bezpečnosti Izraele³¹, či jiné *ad-hoc* studie věnující se partikulárním otázkám národní bezpečnosti, publikované především předními izraelskými think-tanky,³² ale tyto práce, jak uvádí samotní autoři,

24 HOREMUŽ, Martin. *Súčasná bezpečnostná politika Ruskej federácie a jej vybrané dimenzie*. Ružomberok: Verbum, 2013; BLANK, Stephen. *Russian Military Politics and Russia's 2010 Defense Doctrine*. South Carolina: CreatSpace, 2012; MASSICOT, Dara. Anticipating a New Russian Military Doctrine in 2020: What it Might Contain and Why it Matters. *Warontherocks.com*. 2019, Dostupné z: <https://warontherocks.com/2019/09/anticipating-a-new-russian-military-doctrine-in-2020-what-it-might-contain-and-why-it-matters/>.

25 NG, Ka Po. *Interpreting China's Military Power: Doctrine Makes Readiness*. London: Routledge, 2005.

26 HUGHES, Christopher. *Japan's Foreign and Security Policy Under the 'Abe Doctrine'*. London: Palgrave Pivot, 2015.

27 Srovnej např. VLÁDA.CZ. *Obranná strategie České republiky*. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/obrana-strategie-2017.pdf>.

28 MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky*. 2021. Dostupné z: https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf.

29 FREILICH, *Israel National Security: A New Strategy for an Era of Change*, str. 9.

30 Pro seznam válek, či vojenských operací, které Izrael vedl/vede, viz oficiální stránky IDF s podrobným výčtem jednotlivých válek a vojenských operací. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/>.

31 FREILICH. *Israel National Security: A New Strategy for an Era of Change*; FREILICH, D. *Zion's Dilemmas: How Israel Makes National Security Policy*. Ithaca: Cornell University Press, 2012; EILAM, Ehud. *Israel's Military Doctrine*. Lanham: Lexington Books, 2018. INBAR, Efraim. *Israel's National Security: Issues and Challenges since the Yom Kippur War*. London: Routledge, 2008.

32 Například INSS (*The Institute For National Security Studies*), nebo BESA (*The Begin-Sadat Center for Strategic Studies*).

jsou do značné míry limitovány mlčenlivostí plynoucí z jejich vojenských, či politických funkcí, které zastávaly.

Za třetí, Delana Mikolášová ve své studii upozornila rovněž na skutečnost, že v politickém systému Izraele můžeme pozorovat nejen rivalitu mezi úřadem premiéra a ministerstvem zahraničních věcí v otázkách formování zahraniční politiky, ale také mezi aktéry, kteří se podílí na tvorbě obranné a bezpečnostní politiky Státu Izrael.³³ Navíc, Chuck Freilich při analýze rozhodovacího procesu politicko-vojenského diskurzu v Izraeli vyzpovídal „pět patologických jevů“, které komplikují proces rozhodování jimiž jsou (i) neplánovanost samotného rozhodovacího procesu a jeho reaktivní povaha, (ii) vysoká politizace celého procesu, (iii) semiorganizovaná anarchie rozhodovacího procesu plynoucí z nastavení poměrného systému a rozdělení samotných kompetencí mezi aktéry, (iv) neinstitucionalizovaná podoba rozhodovacího procesu, (v) dominance bezpečnostního aparátu v čele s armádou.³⁴ Komplikovaný dialog a postupné vzdalování se vojenských a politických špiček v Izraeli zapříčinilo mj. to, že vysocí vojenští představitelé, především náčelník generálního štábu a šéf Mossadu, hned několikrát v průběhu poslední dekády, kdy byl Izrael veden premiérem Benjaminem Netanjahuem, zabránili např. vojenské anexi Západního břehu, rozsáhlejšímu útoku na iránský jaderný program, či pozemní intervenci do Pásmu Gazy.³⁵

Výše zmíněná rivalita politických a vojenských aktérů je rovněž jedním z hlavních důvodů, proč politické elity nepřijaly v poslední dekádě hned několik návrhů uceleného strategického plánu, který předkládali postupně v revidovaných verzích jednotliví armádní představitelé. Meir Finkel v respektovaném rozboru interních armádních dokumentů poukázal na to, že nejpozději od r. 2002 pracovala izraelská armáda nejméně se třemi verzemi bezpečnostních strategických dokumentů, které reflektovaly dynamicky se měnící strategické prostředí blízkovýchodního regionu.³⁶ První z nich, „Strategie IDF“ z roku 2002, kterou předložil náčelník generálního štábu Šaul Mofaz, přinesla do vojenského diskurzu rozdělení hrozeb na tzv. „okruhy“ (*circles of threats*).³⁷ Především však

33 MIKOLÁŠOVÁ, Delana. Izraelské ministerstvo zahraničních věcí éře premiéra Netanjahua: Čekají izraelské diplomaty pesimistické vyhlídky? *Acta Politologica*. 2019, roč. 11, č. 1, str. 20-37.

34 FREILICH. *Zion's Dilemmas*, kap. 2.

35 PERI, Yoram. The Widening Military-Political Gap in Israel: Former Chiefs of Staff Fight for Principle of Statism. *Stiftung Wissenschaft und Politik*. 2020, č. 2. Dostupné z: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2020C02_peri.pdf.

36 FINKEL, Meir. 2020. IDF Strategy Documents 2002-2018: On Processes, Chiefs of Staff, and the IDF. *INSS Strategic Assessment*. 2020, roč. 23, č. 4, str. 3-17.

37 Čtyři okruhy hrozeb byly definovány následujícím způsobem: vnitřní okruh hrozeb (tzv. domácí front a palestinská otázka); první okruh hrozeb (frontové linie); druhý okruh hrozeb (Irák); třetí okruh hrozeb (Irán a Lybie) (viz FINKEL, IDF Strategy Documents 2002-2018, str. 8).

tato strategie reflektovala změnu strategického prostředí skrze reorganizaci samotného velení armády³⁸ a také přinesla do debaty apel na vylepšení společné strategické komunikace.³⁹

Další strategický text z roku 2006, Danem Chalucem pojmenovaný jako tzv. „Operační koncept“, reprezentoval přímou odpověď na tzv. Druhou válku v Libanonu. Samotný dokument se dotýkal hned několika parametrů, především pak tzv. metodologických aspektů SOD⁴⁰, jednotlivých stupňů velení a řízení, či převzetí a adaptaci konceptů *Jointness* a *Effect-Based Operations*. Tento dokument rovněž umenšil význam pozemních manévrů ve prospěch zintenzivnění palby na operační úrovni s cílem dobytí území ve snaze vyhnout se vedení partyzánského stylu boje ze strany nepřítele.⁴¹

Poslední neveřejný dokument před publikováním strategie z r. 2015 byla Strategie IDF, kterou zveřejnila izraelská armáda v čele s náčelníkem generálního štábu, dnes významným politikem strany Bílá a Modrá, Benjaminem „Benny“ Gancem. Tento dokument byl uvnitř armádních kruhů prezentován v době vrcholu izraelsko-iránského soupeření v r. 2013.⁴² V první řadě ke stávajícím módům fungování ozbrojených sil, tedy k tzv. rutinnímu (*routinne*) a válečnému (*war*) stavu, přidalo velení izraelské armády třetí, stav mimořádné situace (*emergency*). Tento stupeň připravenosti izraelské armády byl reakcí na vojenskou operaci s názvem Pilíř obrany v Pásmu Gazy, která dle konceptualizace prvních dvou módů neodpovídala ani jednomu ze dvou existujících.⁴³ Jednou z dalších inovací, kterou tento dokument přinesl, byla rovněž konceptualizace nového vzorce působení, tzv. mód CBW (*conflict between wars*), který, jak je z názvu patrné, si klade za cíl v mezidobí mezi hlavními vojenskými operacemi poškodit infrastrukturu pro budování vojenských kapacit nepřítele s cílem zastrašit jej a oddálit potenciální konflikt tzv. vysoké intenzity. Z hlediska operačního velení a řízení bylo novinkou zřízení tzv. velitelství pro hloubkové operace, a rovněž byla vůbec poprvé ve strategickém dokumentu bezpečnosti státu Izrael akcentována role a význam kybernetické bezpečnosti.⁴⁴

³⁸ Izraelské obranné síly byly dle Mofazovy vize reorganizovány následujícím způsobem: tzv. Ředitelství štábu (*Agam*), bylo rozděleno mezi nově vzniknuvší Operační ředitelství (*Amatz*) a Ředitelství plánování (*Agat*). Pozemní síly (*Mafhash*) byly přetransformovány na Velitelství pozemních sil (*Mazi*) a rovněž došlo ke sjednocení logistických sil pod tzv. Ředitelství pro technologie a logistiku (*Atal*). Ke stávající struktuře velení a řízení izraelské armády viz <https://www.idf.il/en/mini-sites/general-staff/>.

³⁹ FINKEL, IDF Strategy Documents 2002–2018, str. 9–10.

⁴⁰ Z angl. *System Operational Design*.

⁴¹ FINKEL, IDF Strategy Documents 2002–2018, str. 10.

⁴² K problematice napětí mezi Izraelem a Íránem viz např. EIRAN, Ehud a MALIN, Martin B. The Sum of All Fears: Israel's Perception of a Nuclear-Armed Iran. *The Washington Quarterly*. 2013, roč. 36, č. 3, str. 77–89; KAYE, Dalia Dassa a EFRON, Shira. Israel's evolving Iran policy. *Survival*. 2020, roč. 62, č. 4, str. 7–30; JONES, Clive. Israel's Security Nexus as Strategic Restraint: The Case of Iran 2009–2013. *Journal of Strategic Studies*. 2018, roč. 41, č. 1–2, str. 160–180.

⁴³ Tyto módy odpovídají anglické zkratce REW, jež je běžně užívaná v literatuře.

⁴⁴ FINKEL, IDF Strategy Documents 2002–2018, str. 11.

3 METODOLOGIE A METODA: INTERPRETATIVNÍ TRADICE A OBSAHOVÁ ANALÝZA

Předkládaný text staví na metodologických základech kvalitativní interpretativní tradice výzkumu. Kvalitativní výzkum můžeme jednoduše definovat a považovat jej za „opozitní výzkum vůči výzkumu kvantitativnímu“⁴⁵, nebo jinými slovy, jako výzkum, který pracuje s daty nečíselné povahy. Samotná interpretativní tradice cílí na porozumění (*understanding*) vybraných fenoménů a jevů. Hlavním cílem v této tradici výzkumu je „rekonstrukce subjektivních, či sdílených významů, které jednotlivci a skupiny přisuzují realitě: věcem, jiným lidem, samým sobě.“⁴⁶

Porozumění jednotlivým významům je důležité hned z několika důvodů, především však proto, že na základě toho, jaké významy vybraný aktér přisuzuje světu kolem sebe, ovlivňuje nejen to, jak ve skutečnosti jedná, ale také to, jak na jeho jednání reagují jiní aktéři.⁴⁷ Jinými slovy, když budeme schopni porozumět tomu, jak politické a vojenské elity vnímají svět kolem sebe a jednotlivé hrozby kterým čelí, budeme schopni lépe porozumět jednotlivým zahraničně politickým, či vojenským krokům, které Stát Izrael praktikuje. Když budeme tímto způsobem rozumět všem aktérům, jež jsou v blízkovýchodním regionu nějakým způsobem angažováni, budeme moci uspokojivě interpretovat jednotlivé motivace, procesy a cíle, které tito aktéři sledují, přičemž budeme rozumět jejich jednání v širším zahraničněpolitickém a bezpečnostním kontextu.

V této tradici výzkumu jsou pro analýzu nejčastěji užívané především čtyři typy zdrojů: (i) komunikované cíle (*communicated goals*), (ii) doktríny (*doctrines*), (iii) národní zájmy (*national interest*), (iv) dovozování ze širšího kontextu (*deducing the goals pursued*).⁴⁸ Naším cílem je analýza strategického bezpečnostního dokumentu izraelské armády, a především jeho interpretace v širším geopolitickém a bezpečnostním rámci blízkovýchodního regionu. Ve snaze triangulace této interpretace, práce využívá dalších zdrojů, kterými jsou již publikované *policy papers*, jiné komunikované cíle představitelů Státu Izrael, či mediální sdělení.

Protože interpretace strategie izraelských obranných sil v tomto textu akcentuje nejdůležitější části tohoto dokumentu, pro tyto potřeby byla využita metoda obsahové analýzy (*content analysis*).⁴⁹ Metoda obsahové analýzy je běžně užívanou technikou výzku-

⁴⁵ GERRING, John. Qualitative Methods. *Annual Review Political Science*. 2017, roč. 20, č.1, str. 17.

⁴⁶ BENEŠ, Vít a DRULÁK, Petr (eds). *Metodologie výzkumu politiky*. Praha: SLON, 2019, str. 25-26.

⁴⁷ Více k interpretativní tradici viz např. BEVIR, Mark a RHODES, A.W. Rod. (eds). *Routledge handbook of interpretive political science*. New York: Routledge, 2018; PRASAD, Pushkala. *Crafting qualitative research: beyond positivist traditions*. New York: Routledge, 2017, kap. 1.

⁴⁸ MORIN, Frederic-Jean a PAQUIN, Jonathan. *Foreign Policy Analysis: A Toolbox*. Cham: Springer International Publishing, 2018, str. 19.

⁴⁹ Více k obsahové analýze viz např. MAYRING, Philipp. *Qualitative content analysis: a step-by-step guide*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2021. NEUENDORF, Kimberly A. *The content analysis guidebook*. Thousand Oaks: Sage Publ, 2010.

mu pro analýzy dokumentů v širším oboru strategických a bezpečnostní studií,⁵⁰ jejíž cílem je „objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace.“⁵¹ Kvantifikaci jednotlivých segmentů jsme využili v první části předkládané analýzy, ve druhé se pak text zaměřil na kvalitativní interpretaci klíčových atributů samotné Strategie v širším politicko-vojenském kontextu s cílem poukázat na další směřování a budování ozbrojených sil Státu Izrael.

Tato studie byla provedena jako CAQDAS⁵², chceme-li jako počítačem asistována analýza s využitím programu MAXQDA a funkcí, které umožňují jak kvantitativní, tak kvalitativní analýzu dat. K samotné prezentaci kvantitativních výsledků autoři využili jednoduché tabulkové/grafové zobrazení, či funkce usnadňující vizualizaci samotných analytických výsledků skrze jiné nástroje, např. tzv. „mrak slov (word cloud).“⁵³

4 OBRANNÁ STRATEGIE IZRAELSKÝCH OZBROJENÝCH SIL

4.1 Širší kontext a kvantitativní dimenze Strategie

Předmětem tohoto textu je Strategie izraelské armády, jejíž původní verze v hebrejském jazyce v r. 2015⁵⁴ představuje, jak již bylo zmíněno, vůbec první veřejně publikovaný dokument tohoto typu v Izraeli. Důležitost tohoto dokumentu potvrzuje skutečnost, že Strategie představuje hlavní dokument víceletého plánu *Gideon* a také fakt, že dle představitelů Státu Izrael se jedná o dokument, který má sloužit jako vzor pro další dokumenty tohoto typu, a také jako základní stavební kámen pro další budování a rozvoj ozbrojených sil.⁵⁵

Samotný dokument čítá na čtyřicet šest stránek, a kromě úvodu je členěn do pěti hlavních kapitol, které se postupně zabývají strategickým rámcem (kap. I), strategickým a operačním prostředím (kap. II), užitím síly a nasazením jednotek izraelské armády (kap. III), velením a řízením (kap. IV) a budováním kapacit izraelské armády (kap. V). První dvě kapitoly určují východiska celého dokumentu a je zřejmé, že samotná Strategie je

⁵⁰ JANIČATOVÁ, Silvie a MLEJNKOVÁ, Petra. The Ambiguity of Hybrid Warfare: A Qualitative Content Analysis of the United Kingdom's Political-Military Discourse on Russia's Hostile Activities. *Contemporary Security Policy*. 2021, roč. 42, č. 3, str. 312-344. ŽILINČÍK, Samuel a DUYVESTEN, Isabelle. Strategic Studies and Cyber Warfare. *Journal of Strategic Studies*. 2023, roč. 46, č. 4, str. 836-857.

⁵¹ BERELSON, Bernard. *Content analysis in communication research*. New York: Free Press, 1952, str. 18.

⁵² Z angl. *Computer-Assisted Qualitative Data Analysis*.

⁵³ KUCKARTZ, Udo a RÄDIKER, Stefan. *Analyzing qualitative data with MAXQDA: text, audio, and video*. Cham: Springer, 2019.

⁵⁴ V r. 2018 byla tato strategie doplněná a aktualizována.

⁵⁵ Strategie IDF 2016, str.7.

izraelskou odpovědí a reakcí na již v úvodu načrtnutou proměnu strategického prostředí blízkovýchodního regionu. Strategie akcentuje především skutečnost, že konvenční a nekonvenční hrozby tzv. prvního okruhu bezpečnostních hrozeb byly upozaděny nárůstem tzv. „subkonvenčních“,⁵⁶ či kybernetických hrozeb, kterým Izrael čelí.⁵⁷ Dokument přímo jmenuje aktéry, před kterými bude bránit židovský a demokratický charakter zřízení, sociální a ekonomický rozvoj obyvatel, či upevňovat regionální a mezinárodní ambice Izraele, jimiž jsou především tzv. zneprátené státy (Írán, Libanon, Sýrie), nestátní aktéři (Hamás a Hizballáh) a teroristické organizace bez napojení na státní struktury (Islámský džihád, Palestinský islámský džihád, ISIS atp.).⁵⁸

Strategické a operační prostředí, ve kterém armáda Izraele v poslední dekádě působila, a s největší pravděpodobností, s ohledem na stávající vývoj v regionu, nadále působit bude, je charakteristické především:

- zvýšením vlivu nestátních aktérů podporovaných především ze strany Íránu
- zvýšením rizik na domácí frontě, které sledují ohrožení ekonomických standardů obyvatel Státu Izrael
- ztížením operačního působení izraelské armády rozmístěním bojových jednotek v oblastech s civilním obyvatelstvem
- narušením bojových schopností a vojenské nadřazenosti Státu Izrael na souši, moři a ve vzduchu s cílem snížit technologický rozdíl a maximalizovat civilní a vojenské ztráty na straně Izraele a tím vytvořit strategický tlak na užívání a rozmístění izraelských jednotek
- multidoménovým bojištěm, pro které jsou i v období mezi hlavními vojenskými operacemi charakteristické různé teroristické aktivity uvnitř Izraele, či únosy civilistů a vojáků s cílem vyjednávat se Státem Izrael⁵⁹

Takovéto strategické prostředí se dále vyznačuje také tím, že nepřítel Izraele přechází od konvenčního vedení války směrem k válčení, jež kombinuje pravidelnou vojenskou činnost s prvky partyzánského vedení boje, teroristických aktivit, a v různé míře také uplatňuje prvky tzv. měkké války.⁶⁰ V tomto kontextu je nutné zmínit, že tyto změny se projevují v mezinárodním a domácím strategickém prostředí rozdílně. V regionálním a mezinárodním prostředí Izrael pracuje s premisou vzestupu radikálního islamismu v blízkovýchodním regionu a delegitimace existence Státu Izrael, zatímco v domácím prostředí dokument zdůrazňuje především akcent izraelských vlád na udržení sociálního smíru mezi obyvatelstvem. Samotná Strategie je pak založena na klasických principech odstrašení (*deterrence*), odhalení (*detection*), obraně (*defense*) a poražení nepřítele (*defeating the enemy*).

Z Grafu 1 níže znázorňujícího procentuální zastoupení jednotlivých kapitol samotného dokumentu, je patrné, že hlavními tématy Strategie jsou kapitoly III a V, které se zabývají

⁵⁶ Například nárůst aktivit teroristických organizací využívajících podzemní kapacity k útokům na Stát Izrael, nebo nárůst palby s vysokou kadencí.

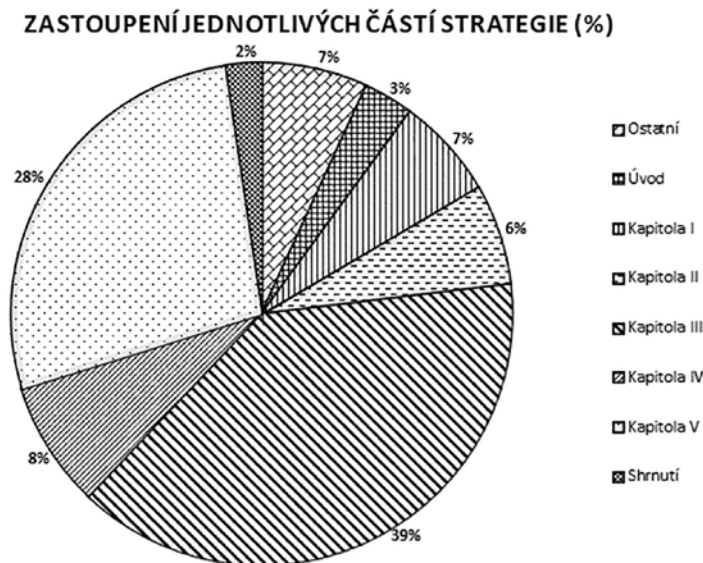
⁵⁷ Strategie IDF 2016, str. 2-3.

⁵⁸ Ibid. str. 9.

⁵⁹ Ibid. str. 14.

⁶⁰ Ibid. str. 13.

samotným užitím síly a nasazením jednotek izraelské armády (39%) a budováním kapacit izraelské armády (28%). Celkově tak tyto dvě klíčové kapitoly Strategie tvoří téměř 70% celého dokumentu. Třetí v pořadí, část Strategie věnující se problematice velení a řízení velení, zaujímá ani ne třetinovou délku.⁶¹ Tuto skutečnost dokumentuje rovněž Graf 2 níže, který sumarizuje prvních dvacet nejvíce se vyskytujících termínů v publikované Strategii, když s výjimkou zkratky izraelské armády (IDF) dominují tomuto pořadí termíny jako síla *force* (n=125), nepřítel *enemy* (n=94), schopnosti *capabilities* (n=76), či budování *build up* (n=62).

Graf č. 1: Zastoupení jednotlivých částí Strategie (%)

Zdroj: Autoři na základě vlastní analýzy v programu MAXQDA

⁶¹ Strategie izraelské armády exaktně vymezuje odpovědnost v otázkách velení. Všechny části izraelské armády jsou odpovědné vrchnímu velení (*general command/supreme command*), které je složeno ze členů generálního štábu s náčelníkem generálního štábu v čele. Náčelník generálního štábu izraelské armády je hlavním velitelem všech operací, přičemž rovněž nese odpovědnost za koordinaci, synchronizaci a velení operací v tzv. hlavních oblastech velení (*principal command*), či při velení jednotlivých operací tzv. specializovaných součástí armády (*vocational commands*). Navzdory tomu, že samotná Strategie klade zvláštní důraz na strategickou komunikaci mezi jednotlivými oblastmi velení a generálním štábem, tato skutečnost nemění nic na faktu, že hlavní velitelé (*principal commanders*) jednotlivých svěřených oblastí jsou plně odpovědní za úspěšnost jednotlivých operací a uhájení teritoriální integrity Izraele. Navíc, bez ohledu na operační stav ve kterém izraelská armáda působí, jsou odpovědní také za sběr informací ve svěřeném geografickém prostoru.

Graf č. 2: Dvacet nejčastěji užívaných termínů v rámci Strategie izraelské armády

Zdroj: Autoři na základě vlastní analýzy v programu MAXQDA

4.2 Použití síly ze strany izraelské armády

Samotnému použití síly se tento bezpečnostní dokument izraelské armády věnuje vůbec nejvíce. Strategie počítá s použitím konkrétních složek v případech, které souvisí s předcházením konfliktům a odrazením nepřítele, s detekcí a zpravodajskou činností, kterých cílem je odhalit schopnosti a záměr nepřítele, obranou a ochranou, a samotnou porážkou nepřítele.⁶² Užití vojenské síly je dle Strategie možné, když je/se (i) hlavním cílem oddálení většího konfliktu skrze použití síly v rutinním módu, (ii) cílem udržování, nebo zlepšení strategické situace, kterou charakterizuje změna operačních vzorců a záměrů nepřítele, (iii) jedná o zásadní změnu situace zneškodněním nepřátel, nebo výraznou změnou jejich schopností a postavení.⁶³

Náčelník generálního štábu vždy na základě operačního módu definuje stav připravenosti, ve kterém izraelská armáda operuje. Třem hlavním módům, ve kterých izraelská armáda operuje odpovídá zkratka REW a jedná se o tzv. rutinní (*routine*), mimořádný (*emergency*) a válečný (*war*) mód. Mimo jiné, se tyto módy liší především svou operační logikou. Rutinní zahrnuje otázky aktuální bezpečnosti, týká se omezených, tzv. vleklých konfliktů, ale rovněž jednotlivých operací mezi válkami. Během rutinního módu jsou prováděny především obranné a útočné akce pro získání a podporu legitimacy, či nevojenské akce určené ke snížení svobody nepřítele a zvýšení svobody jednání Státu Izrael.

⁶² Ibid. str. 17-18.

⁶³ Ibid. str. 18.

Mimořádný mód, ve kterém armáda operuje, se týká omezených kampaní a operací, které nejsou vedeny v rámci tzv. válečného módu. Během tzv. mimořádného stavu je hlavním cílem použití síly, která má demonstrovat marnost jakýchkoliv pokusů použití síly proti Izraeli a má za cíl obnovit klidnou situaci bez snahy o okamžitou strategickou změnu. Jedním z hlavních cílů je rovněž co možná největší omezení dopadu těchto akcí na tzv. domácí frontě. Během posledního, tzv. válečného módu, jsou všechny vojenské a národní zdroje kumulované v maximální možné míře, přičemž jediným cílem je dosažení vítězství.⁶⁴

Ve dvou posledně zmíněných módech se užití síly izraelské armády řídí několika obecnými principy, které se sice mohou lišit mírou použité útočné síly, ale v zásadě se jedná o tyto hlavní principy:

- princip okamžitého a simultánního úderu
- využívání speciálních operací
- vysoce kvalitní poskytování zpravodajských informací
- ochrana proti raketám s vysokou dráhou letu
- válečné hospodářství, které plně podporuje armádu ve všech fázích kampaně
- interkonektivité znalostí a poznatků
- využití kooperace zbraňových systémů s cílem dosáhnout jejich maximální efektivity
- flexibilitě přizpůsobit se všem úrovním válčení na operační úrovni⁶⁵

Kromě užití síly v hlavních operačních módech pracuje Strategie izraelské armády rovněž s vedením tzv. omezených kampaní (*limited campaigns*), jejichž cílem je použití síly ve snaze obnovit mír a odstrašit nepřítele způsobením limitovaných ztrát.⁶⁶

Zvláštní pozornost pak věnuje dokument tzv. operacím mezi jednotlivými válkami (*operation between wars*), ve kterých je logika nasazení sil vedena skrze tajné a speciální operace mimo území Izraele s cílem poškodit nepřítele. Toto záměrné demonstrování síly a následné přihlášení se k bojové operaci na území nepřítele mají demonstrovat limity izraelské zdrženlivosti a plnit efekt odstrašení.⁶⁷ Tento operační mód izraelské armády je v posledním desetiletí viditelný a jasně zřetelný v jednotlivých krocích Státu Izrael. Jedná se o různé kampaně vedené proti organizacím militantního islámu na Západním břehu, či v Pásmu Gazy (viz operace Ochrané ostří, či Severní štít), ale především na území jiných států, bez ohledu na to, zda jsou to akce v rámci proxy konfliktu s Íránem namířené proti Hizballáhu na území Sýrie a Libanonu, či samotné útoky proti Íránu na jeho území, které Izrael vedl ve všech doménách boje.⁶⁸

⁶⁴ Ibid. str. 19.

⁶⁵ Ibid. str. 22-23.

⁶⁶ Ibid. str. 22.

⁶⁷ Ibid. str. 28-29.

⁶⁸ Pro podrobný výčet jednotlivých operací a útoků a celkové hodnocení operačního módu CBW viz např. YOSEFF, Amir. *Israel's Campaign Between the Wars: Lessons for the United States. Modern War Institute at West Point*, 2021, Dostupné z: <https://mwi.westpoint.edu/israels-campaign-between-the-wars-lessons-for-the-united-states/>.

4.3 Budování kapacit izraelské armády

Modernizace a zefektivnění izraelské armády bylo jedním z hlavních cílů víceletého plánu *Gideon*, a samotná Strategie této kapitole věnuje druhé nejvýznamnější místo. Izraelská armáda stanovuje hned devět oblastí, ve kterých by **mělo dojít k posílení v rámci budování kapacit**:

- manévrovatelnost
- efektivní využití palby
- zpravodajská činnost
- ochrana před palbou s vysokou dráhou letu
- síťování
- sjednocení procesů velení a **řízení**
- udržování a posilování morálky a bojového ducha jednotek
- proces učení se v průběhu boje
- rozvoj a zachování technologické infrastruktury s akcentem rychlé reakce na nepředvídatelné změny⁶⁹

Modernizace izraelské armády tak cílí jak na obranné a útočné kapacity, tak také na kapacity v kyberprostoru. Ofenzivní kapacity mají zřetelně navrch před defenzivními.⁷⁰ V kontextu obranných kapacit vychází izraelská armáda z předpokladu, že v podstatě celý příhraniční region je považován ze strany Izraele za největší ohrožení, především pro možnost raketových útoků raketami země-vzduch (SAM, *surface-to-air missiles*), či díky palbě s vysokou dráhou letu (*high trajectory fire*). Posílení obrany před takto vedenými útoky by měla mj. zahrnovat především (i) posílení nepřetržité obrany, která bude schopná čelit početným hrozbám kombinující měkké a kinetické schopnosti k neutralizaci přesnosti palby nepřítele, (ii) celkovou obranu pozemních a námořních strategických prostředků, (iii) schopnost operačně kontrolovat rozsáhlé oblasti k potlačení palby, (iv) posílení schopností přesně detekovat zahájení nepřátelské palby.⁷¹

Hlavní posílení útočných kapacit má být dle Strategie provedeno prostřednictvím hned několika kroků. Nárůst schopností armády při pozemním manévrování (*land maneuverability*) má zabezpečit zejména rychlá aktivace pozemních sil na začátku konfliktu bez ohledu na jejich operační mód. Strategie akcentuje rovněž posílení schopnosti efektivní aktivace palby na všech operačních úrovních s cílem zasahovat protivníka – v tzv. válečném módu až tisícovkou raket denně, po zbytek času hned několika stovkami raket denně.

Budování nárůstu vlivu izraelských sil v kyberprostoru má být dosaženo zřízením speciálního velitelství *Cyber Arm*, které bude přímo podřízeno náčelníkovi generálního štábu a které bude odpovídat za obrannou, útočnou a zpravodajskou činnost v kyberprostoru.⁷² V této oblasti je Stát Izrael světovým unikátem, který problematiku

⁶⁹ Strategie IDF 2016, str. 34-35.

⁷⁰ Ibid. str. 37.

⁷¹ Ibid. str. 38.

⁷² Ibid. str. 42.

kyberbezpečnosti uchopil skutečně masivním způsobem. Již v roce 2014 vládní představitelé určili město Beer Ševa hlavním centrem izraelské kyberbezpečnosti, přičemž právě v tomto městě na jihu Izraele postupně došlo k výraznému propojení akademické sféry (Ben Gurionova univerzita), startupového prostředí (GYNATP)⁷³ a samotných vládních institucí (CERT,⁷⁴ INCD,⁷⁵ C4I).⁷⁶ Během posledních deseti let se tak Izrael v tomto segmentu bezpečnosti významně transformoval a stal se jednou z globálních kybermocností (*global cyberpower*).⁷⁷

4.4 Od plánu *Gideon* k plánu *Tnufa*: bezpečnostní politika, role armády a vojenko-politický dialog ve světle politické krize a pandemie

Zmiňovanou Strategii a v širším kontextu celý plán *Gideon* je potřebné diskutovat rovněž v kontextu politické podpory a dalších kroků armády, které na tento plán navazují. Plán *Gideon*, jehož Strategie byla klíčovým dokumentem, byl dle J. L. Samaana jako jeden z mála doktrinálních dokumentů z posledních dekád skutečně úspěšný.⁷⁸ Máme zato, že důvody tohoto úspěchu je potřeba hledat v široké podpoře izraelské politické reprezentace. V poslední dekádě, ve které dominovala strana Likud v čele s B. Netanjahem, byla zřejmá snaha jednotlivých vlád o dlouhodobější a koncepčnější rozhodování v otázkách financování bezpečnosti. Nakonec, někteří autoři explicitně mluví o tzv. „Netanjahuově doktríně“⁷⁹, jež stojí na třech pilířích, bezpečnostním, ekonomickém, a diplomatickém, přičemž část orientovaná na ekonomiku a diplomacii sleduje a pracuje primárně pro třetí cíl – bezpečnost.

Navíc, samotný premiér Netanjahu prezentoval v srpnu 2018 vlastní koncept obrany s výhledem sahajícím až do r. 2030.⁸⁰ V tomto dokumentu se opíral o premisu ekonomického růstu, který pak bude redistribuován a mj. použit k navýšení finančních prostředků o 0,2-0,3 % HDP pro na obranu jako celek. Tyto finance mají být primárně využity především pro postupné posílení ofenzivních kapacit, zlepšení kybernetické odolnosti Izraele až na úroveň velmocí, modernizaci protiraketové obrany, posílení

⁷³ Zkratka z anglického *Gav Yam Negev Advanced Technologies Park*.

⁷⁴ Zkratka z anglického *Cyber Emergency Response Team*.

⁷⁵ Zkratka z anglického *Israeli National Cyber Directorate*.

⁷⁶ GOV.IL. Be'er Sheva – Israel's cyber capital. *Gov.il*. 2018. Dostupné z: https://www.gov.il/he/departments/general/the_capital_of_beer_sheva.

⁷⁷ FREILICH, D. Charles, COHEN, S. Matthew a SIBONI, Gabi. *Israel and the cyber threat: how the startup nation became a global cyber power*. New York, NY: Oxford University Press, 2023.

⁷⁸ SAMAAN, Jean-Loup. 'Decisive Victory' and Israel's Quest For a New Military Strategy. *Middle East Policy*. 2023, roč. 30, č. 3, str. 12.

⁷⁹ PRIEGO, A., 2021. The Netanyahu Doctrine: A paradigm shift in the State of Israel's foreign policy. *Revista UNISCI*. 2021, č. 57, str.185–216.

⁸⁰ V angličtině s oficiálním názvem *2030 Security Concept*.

ochranných opatření na tzv. domácí frontě, či pro kompletaci bezpečnostních bariér a zdí.⁸¹

Hned po nástupu do své funkce v r. 2019 představil náčelník generálního štábu, Aviv Kochavi, hlavní strategický dokument izraelské armády pro období let 2020-2024 nesoucí hebrejský název *Tnufa*.⁸² Tato strategie následuje hlavní cíle vytyčené v plánu *Gideon* a pokračuje v přestavbě izraelské armády a modernizaci vojenských kapacit. Z hlediska kontinuity návaznosti jednotlivých kroků, armáda pod vedením A. Kochaviho pokračovala v modernizaci a mj. uvedla do provozu námořní systém vzdušné obrany, tzv. *C-Dome*⁸³, korvetu třídy *Sa'ar 6*, jež posiluje převahu a útočné schopnosti Izraele ve východním Středomoří, či např. třetí generaci bezpilotních letounů *Skylark*.⁸⁴ Vedle pokračující modernizace ozbrojených sil, se tento strategický dokument nedočkal tak jednoznačné a pozitivní odezvy na vojenské a politické úrovni, jako tomu bylo v případě plánu *Gideon*.

A. Kochavi mj. přinesl do veřejného a odborného diskurzu nový operační koncept, tzv. operační koncept pro vítězství (*operational concept for victory*), chceme-li koncept tzv. „rozhodujícího vítězství“ (*decisive victory*), jež se stal klíčovým operačním konceptem plánu *Tnufa* pro izraelskou armádu v tomto období. Tento koncept nebyl publikován veřejně, ale základní ideové východiska můžeme najít v příspěvcích brigádního generála Erana Ortala, jež je jedním z nejvlivnějších vojenských teoretiků současné izraelské armády, či z jiných projevů armádních činitelů a bezpečnostních analytiků, kteří mají k izraelské armádě blízko.

Operační koncept „rozhodující vítězství“ staví na předpokladu, že Izrael ohrožují především „rozptýlené, raketově založené teroristické armády“. Izrael tyto uskupení již nevnímá jako asymetricky slabší oponenty, nýbrž je považuje za „pokročilé protivníky (...) za organizované, dobře vycvičené armády, dobře vybavené pro své mise, s přímočarými operačními nápady a taktikou, z nichž všechny podporují jasnou a nebezpečnou strategii a ideologii.“⁸⁵ Celý operační koncept tak reaguje na skutečnost, že nepřítel Státu Izrael, především nestátní skupiny podporované Íránem, dramaticky zvyšují operační schopnost raketové palby. To demonstruje skutečnost, že zatímco v roce 2008 bylo během 23 dnů odpáleno na Izrael 660 raket, v roce 2012 to bylo již celkem 1 506 raket během osmi dnů. V roce 2014 to pak bylo 3 350 raket během 42 dnů.⁸⁶ Operační koncept se vrací k ofenzivní strategii, protože dle E. Ortala je největší výzvou, před kterou izraelská armáda stojí, „nejenom porazit teroristickou armádu, jako je Hizballáh, ale také to udělat relativně rychle, s přijatelnými náklady“, no především způsobem, který „musí být

81 PRIME MINISTER'S OFFICE. PM Netanyahu Presents „2030 Security Concept“ to the Cabinet. Dostupné z: https://www.gov.il/en/departments/news/spoke_security150818.

82 hebr. *Tnufa*; v anglickém i českém překladu jako *Momentum*.

83 Námořní konfigurace systému *Iron Dome*.

84 IDF.IL. Chief of the General Staff Aviv Kohavi Concludes his Service in the IDF. *IDF.il*. 2023. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/articles/2023/chief-of-the-general-staff-aviv-kohavi-concludes-his-service-in-the-idf/>.

85 ORTAL, Eran. „Going on the Attack: The Theoretical Foundation of the IDF Momentum Plan.“ *Dado Center Journal*, 2020, č. 28-30. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/minisites/dado-center/vol-28-30-military-superiority-and-the-momentum-multi-year-plan/going-on-the-attack-the-theoretical-foundation-of-the-israel-defense-forces-momentum-plan-1/>.

86 SAMAAN, 'Decisive Victory' and Israel's Quest For a New Military Strategy, str. 5.

nezvratný“. Pro dosažení tohoto cíle je potřeba budovat izraelskou armádu na třech pilířích, jimiž jsou „budování multidoménové obrany, chytrá reakce a negování schopností nepřítele.“ Jinými slovy, jak v případě chytré reakce, tak v případě negace schopností nepřítele to znamená naplno využít komponenty revoluce 4.0, jakými jsou automatizace a pokročilé zpracování informací, jež bude propojeno s využíváním bezpilotních vzdušných prostředků a radarů, s cílem zničení palební síly protivníka, která představuje nejen ohrožení různých cílů na izraelském území, ale také představuje hrozbu pro samotné manévrující jednotky izraelské armády. Plán *Tnufa* dominantně staví na využití technologického potenciálu (koncept DAM⁸⁷) a má za cíl transformovat izraelskou armádu v inteligentní válečný stroj.⁸⁸

Plán *Tnufa* se nicméně od počátku potýkal s politickými problémy a určitou politizací tématu bezpečnosti. Důvodů bylo hned několik. Prvním z nich byl fakt, že samotný B. Netanjahu si přál za náčelníka generálního štábu izraelské armády velitele pro jižní oblast, Eyalu Zamira,⁸⁹ nikoliv A. Kochaviho. Dalším a vůbec nejzávažnějším důvodem, který významně komplikoval schválení plánu *Tnufa*, byla vnitropolitická krize, jejíž vrcholem bylo neschválení rozpočtu pro r. 2020. Někteří aktéři navíc podmiňovali schválení samotného dokumentu různými partikulárními cíli, jako např. snížení délky trvání povinné vojenské služby, či snížením výdajů na obranu jako takovou.⁹⁰ Samotného kompromisu ohledně plánu *Tnufa* bylo dosaženo souběžně s počátkem pandemie. Především díky působení izraelské armády v průběhu pandemie Covid-19 dokonce došlo k navýšení armádního rozpočtu pro rok 2021 z 16,6 na 17,95 miliardy amerických dolarů. V tomto kontextu je potřeba zmínit, že izraelská armáda byla během pandemie využita mnohem efektivněji než v jiných demokratických státech ve světě. Osvědčily se především její kapacity a zkušenosti z krizových situací, když například Velení domácí fronty (*Home Front Command*), specializující se na civilní ochranu obyvatelstva, v podstatě úplně nahradilo roli Ministerstva zdravotnictví, či speciálního Národního úřadu pro mimořádné události, který byl za tímto účelem zřízen v r. 2007.⁹¹

Kochavim prezentovaný plán transformace izraelské armády se nepotýkal jen s politickými potížemi. Samotný operační koncept rozhodujícího vítězství se dočkal kritických ohlasů i v širším bezpečnostním diskurzu, když jej renomovaní bezpečnostní analytici v Izraeli označili spíše za „PR trik“, či za „politickou doktrínu, která nemá význam pro samotné bojiště.“⁹² G. Siboni a Y. Bazak ve své analýze nejvíce kritizovali přílišný důraz, který operační koncept klade na roli autonomních prostředků využívaných na území

⁸⁷ Z anglického *Data-enhanced anti-fires maneuver*.

⁸⁸ ORTAL, Eran. *Fighting Fires With Data*. Hoover Institution. 2023. Dostupné z: <https://www.hoover.org/research/fighting-fires-data>.

⁸⁹ SAMAAN, 'Decisive Victory' and Israel's Quest For a New Military Strategy, str. 10-11.

⁹⁰ EVEN, Shmuel. The "Tnufa" Multi-Year Plan for the IDF:

Where are the Cabinet Approval and the Budgets? INSS Insight, 2022, No. 1357. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2020/08/no.-1357.pdf>.

⁹¹ SHUKER, Pnina. The role of the Israel Defense Forces in Israel's COVID-19 crisis. *The Jerusalem Strategic Tribune*. 2022. Dostupné z: <https://jstribune.com/idf-role-in-israels-covid-19-crisis/#stuart>.

⁹² SAMAAN, 'Decisive Victory' and Israel's Quest For a New Military Strategy, str. 11.

nepřítele. Dle autorů je tato oblast důležitá a má být nadále rozvíjena, avšak nemůže plně nahradit akce pozemního manévrování. Z tohoto důvodu by se měla doktrína izraelské armády, dle výše zmíněných autorů, zaměřit především na rozvoj pozemních sil, které byly v posledních letech zanedbávány na úkor letectva, či zpravodajských služeb.⁹³

V současné době je velice pravděpodobné, že v započatém procesu modernizace, s cílem vybudovat komplexní multidoménovou obranu, bude pokračovat také nedávno jmenovaný náčelník generálního štábu Herci Halevi, který ještě v pozici Velitele pro jižní oblast vyslovil plánu *Tnufa* plnou podporu, když zdůraznil, že se především soustředí na propojení technologie, zpravodajských informací, a operačních schopností ve všech oblastech (pozemní, vzdušné, námořní a kybernetické) s cílem vytvořit tzv. smrtící obranu (*lethal defense*).⁹⁴

Je nepravděpodobné, že by byl plán *Tnufa* v posledním roce nějak zásadně modifikován, a proto bude důležité sledovat především to, jakým způsobem bude na tento plán a operační koncept navazovat nová doktrína pro období po r. 2024. Jinými slovy, zda se vrchní velení ozbrojených sil bude snažit pokračovat v rozvoji či **úpravě stávajícího** operačního konceptu rozhodujícího vítězství, anebo se rozhodne uvést zcela nový koncept.

ZÁVĚR

Neúspěch Izraele v průběhu Druhé libanonské války, vzestup nestátních aktérů v jeho teritoriální blízkosti, událostí arabského jara, či pouze omezené úspěchy vojenských operací, které Stát Izrael v poslední dekádě vedl v Pásmu Gazy, či na Západním břehu, zcela zásadním způsobem proměnil potřeby izraelské bezpečnosti a také to, jak na bezpečnost nahlíží vojensko-politické elity tohoto státu. Jak správně předpověděly některé studie, konvenční konflikt mezi Izraelem a arabskými zeměmi jednotlivé události arabského jara nepřinesly,⁹⁵ avšak přetrvávající nestabilita, především v severní části Izraele, související s občanskou válkou v Sýrii a angažmá íránského režimu v Libanonu, jehož jižní část je ovládaná šíitským militantním hnutím Hizballáh, či nesoulad a štěpení aktérů na palestinské straně a vznik nových militantních organizací jako např. Lvi doupe⁹⁶ operujících na Západním břehu, to všechno přispělo a přispívá ke zintenzivnění konfrontace mezi Izraelem a nestátními aktéry v jeho nejbližší teritoriální blízkosti, především pak v Pásmu Gazy.

Cílem této studie bylo analyzovat vůbec první bezpečnostní dokument strategického významu, který izraelské ozbrojené síly zveřejnily, přičemž jsme se zaměřili na širší

⁹³ SIBONI, Gabi a BAZAK, Yuval. The IDF "Victory Doctrine": The Need for an Updated Doctrine. *The Jerusalem Institute for Strategy and Security*. 2021. Dostupné z: <https://jiss.org.il/en/siboni-idf-victory-doctrine-the-need-for-an-updated-doctrine/>.

⁹⁴ HALEVI, Herzi. Multi-Domain Defense. *DADO Center*. 2020. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/mini-sites/dado-center/vol-28-30-military-superiority-and-the-momentum-multi-year-plan/multi-domain-defense-maj-gen-herzi-halevi/>.

⁹⁵ KUTĚJ, Izraelská konceptualizace hájitelnosti hranice. Čas pro změnu?, str. 89.

⁹⁶ V angličtině jako *Lion's Den*.

kontext, ve kterém tento dokument vznikl a také na širší kontext celkové proměny strategického prostředí v blízkovýchodním regionu. Jak jsme prokázali, bezpečnostní strategie Státu Izrael která byla publikována, byla dominantně zaměřena na samotné užití síly ozbrojených sil, přičemž kladla důraz na to, jakým způsobem bude izraelská armáda konfrontovat bezpečnostní hrozby, kterým Izrael čelí, a také, podstatnou část věnovala nástinu budování kapacit svých ozbrojených sil.

Publikování tohoto dokumentu v kontextu utváření izraelské bezpečnostní politiky, s ohledem na specifickou dichotomii vojensko-politického diskurzu, považujeme za jednu z nejdůležitějších odpovědí Státu Izrael směrem k jeho regionálním rivalům v období po tzv. arabském jaru. V textu jsme poukázali na fakt, že jak samotná Strategie ozbrojených sil, tak samotný plán *Gideon*, jehož byla Strategie součástí, vznikly a byly implementovány v čase nevídané politické podpory Netanjahuovy vlády. Příklad úspěšné adaptace plánu *Gideon* nejenom že ukazuje, jakým způsobem bude Stát Izrael konfrontovat hrozby kterým čelí, a to, jakým způsobem bude modernizovat své ozbrojené síly, ale potvrzuje také důležitost a význam konsenzu mezi politicko-vojenskými špičkami státu, který musí být při implementaci takového strategického plánu přítomen. Takového shody se nedostalo nástupnickému bezpečnostnímu dokumentu, plánu *Tnufa*, který se potýkal jak s politickými problémy souvisejícími s jeho financováním, tak také s problémy souvisejícími s odbornou kritikou operačního konceptu tzv. rozhodujícího vítězství, který se nedočkal jednoznačného přijetí ani v širší komunitě bezpečnostních expertů v Izraeli.

Domníváme se, že porozumění formování a vývoje doktrinního učení na případu Státu Izrael může mít, i navzdory rozdílné charakteristice strategického a operačního prostředí, ve kterém Izrael působí, hned několik možných inspirací pro země střední a východní Evropy. Za prvé, případ Izraele dokumentuje důležitost pravidelné a flexibilní obnovy klíčových strategických bezpečnostních dokumentů s cílem přizpůsobit a revidovat je, s ohledem na rychle se měnící prostředí. Toto konstatování platí pro státy střední a východní Evropy obzvláště po začátku ruské agrese proti Ukrajině v únoru 2022. Za druhé, i navzdory jiným potřebám vyzbrojování a budování jiných kapacit, které plynou z rozdílné povahy možného budoucího konfliktu, kterým Izrael a středoevropské státy čelí, může případová studie Izraele sloužit jako model, minimálně s ohledem na systematický a ucelený rozvoj v tzv. kyberdoménové oblasti válčení. Stát Izrael se v poměrně krátké době, díky koncepčnímu rozhodování, dokázal transformovat v této oblasti na jednu z globálních kybermocností. Za třetí, utváření bezpečnostní politiky státu by mělo v ideálním případě probíhat bez politizace tohoto tématu. Pokud jsme mohli takovouto situaci pozorovat při implementaci plánu *Tnufa* v Izraeli, ve kterém panuje poměrně široká shoda společnosti a politických elit na otázkách bezpečnosti, o to více můžeme fenomén politizace bezpečnostní politiky očekávat v našem regionu. Konec konců neschválení Bezpečnostní strategie Slovenské republiky třetí vládou Roberta Fica v letech 2016-2020 z důvodu, že bezpečnostní dokument explicitně označil Ruskou federaci za primární hrozbu Slovenské republiky, je toho zářným příkladem.

Nakonec, nečekaná událost, jakou byla pandemie Covidu-19, představuje pro některé regiony, jako jsou například státy Visegrádské skupiny, významný návrat armád do

celospolečenského dění.⁹⁷ Byla to paradoxně pandemie, která v souběhu s ruskou agresí na Ukrajině posílila tlak nejen na opětovnou militarizaci, ale především napomohla na-
výšení pozitivního veřejného mínění o ozbrojených silách ve společnosti, a tyto trendy je
bezesporu potřebné udržet i nadále.

Studie byla podpořena Fondem na podporu vědecké činnosti Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (FPVC2022/12).

Autoři: **Mgr. Ľubomír Zvada**, narozen 1989, ukončil studium politologie na Katedře politologie a evropských studií Univerzity Palackého v Olomouci, kde v současnosti působí jako asistent a student doktorského studia. Ve svém výzkumu se zabývá zahraniční a bezpečnostní politikou Státu Izrael a výzkumem politických systémů států střední a východní Evropy. V průběhu svých studií absolvoval výzkumné a studijní pobyty na univerzitách v Izraeli (Hebrejská univerzita v Jeruzalémě, Univerzita v Haifě) a Polsku (Univerzita kardinála Stefana Wyszyńskiego ve Varšavě, Technická Univerzita v Białymstoku).

Prof. PhDr. Jiří Lach, M.A., PhD., narozen 1971, je profesorem na Katedře politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a vedoucím tohoto pracoviště. Je garantem navazujícího magisterského studijního programu War and Peace Studies a doktorského programu Political Science. Jeho badatelský zájem pokrývá témata historiografie, mezinárodních vztahů, či problematiku násilí a genocidy a přetrvávání nacionalistického mýtu v současné politice. V průběhu své akademické dráhy absolvoval řadu dlouhodobých a krátkodobých výzkumných a studijních pobytů, např. v USA (United States Military Academy West Point), Německu (Friedrich-Schiller University Jena), či ve Velké Británii, Tchaj-wanu a Izraeli.

Jak citovat: ZVADA, Ľubomír a Jiří LACH. Od plánu *Gideon* k plánu *Tnufa*: izraelská obranná strategie a budování izraelských obranných sil v širším kontextu Blízkého východu po arabském jaru. *Vojenské rozhledy*. 2023, 32 (4), 024-044. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.

⁹⁷ GRZEBALSKA, Weronika a MAĐAROVÁ, Zuzana. The Grand Return of the Troops: Militarization of COVID-19 and Shifting Military-Society Relations in Visegrad. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*. 2021, roč. 7, č. 3, str. 139-156.